

Motion till riksdagen 2005/06:Ju413

av **Martin Andreasson (fp)**

Flyktingspionage

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om en översyn av brottsrekvisiten för olovlig underrättelseverksamhet i form av flyktingspionage.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om en översyn av straffsatserna för flyktingspionage.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om ökade insatser mot flyktingspionage.

Motivering

Flyktingspionage är samlingsnamnet på främmande makts underrättelseverksamhet i Sverige riktad mot personer som sökt skydd här i landet undan förföljelse. Det är ett faktum att flera olika länder bedriver flyktingspionage i vårt land. Säkerhetspolisen har vid flera tillfällen avvisat personer ur riket för att de, inte sällan i skydd av sin diplomatiska immunitet, har varit involverade i flyktingspionage. Ett annat tillvägagångssätt som enligt Säkerhetspolisen praktiserats av flera olika länder har varit att placera personer i Sverige som asylsökande. Dessa personer har sedan rapporterat till sina hemländers säkerhets- och underrättelsetjänster om regimkritiker i Sverige.

Flyktingspionaget uppmärksammas i Säkerhetspolisens rapport ”Spion-ärenden i öppna källor 2004” (rapport 2005:2), där det konstateras att verksamheten är ”ett exempel på underrättelseinhämtning i syfte att utöva politisk kontroll”. Denna politiska kontroll är särskilt allvarlig eftersom den kan drabba enskilda individer både i Sverige och i andra länder. Flyktingen i Sverige får inte bara sin personliga integritet kränkt genom kartläggningen av den egna tillvaron, utan blir också mer sårbar för ursprungslandets regim vid eventuella besök. Spionaget ökar också risken för att flyktingens familj, släkt, vänner, politiska vänner eller trosfränder i hemlandet ska utsättas för förföljelse.

Fel! Okänt namn på

Spionageverksamheten är en kränkning av människors politiska rättigheter. Den är ett direkt hot mot politisk verksamhet och fri åsiktsbildning också i vårt land. Detta visades inte minst i samband med det iranska presidentvalet i juni 2005, då flera svenska massmedier rapporterade om att iranier bosatta i Sverige inte vågade uttala öppen kritik mot den iranska regimen på grund av risken för att bli uppmärksammade av flyktingspionier.

Det är svårt att bedöma om flyktingspionaget i Sverige har ökat eller inte under senare år. Det har förekommit under lång tid och är alltså inte att betrakta som ett nytt fenomen. Några fall från tidigare år är utvisningarna av tre diplomater 1979, domen samma år mot en polis för olovlig underrättelseverksamhet för Iraks räkning och domen år 1983 mot två irakiska medborgare i Uppsala.

En mycket uppmärksam händelse från senare år är avslöjandet i december 2003 av uppgifter från den störtade irakiska regimens säkerhetstjänst Mukhabarat med innebörden att sex svenskar – däribland en tjänsteman vid Migrationsverket – under lång tid ska ha stått i tjänst hos Saddam Husseins underrättelseväsen. Spionageverksamheten uppges ha riktats mot tusentals svenskar med assyrisk anknytning, och enligt uppgifterna hade de sex personerna systematiskt kartlagt svenska invandrarföreningar som sysslat med allt från kultur till idrott.

Någon infiltration av svenska myndigheter i syfte att bedriva flyktingspionage finns enligt Säkerhetspolisen inte säkert dokumenterad, men det kan inte uteslutas att så har skett. Det kan dock noteras att Migrationsverket i samband med de ovan nämnda avslöjandena skärpte sina regler i vissa personalfrågor.

Juridiskt utgör flyktingspionage en form av olovlig underrättelseverksamhet. I 19 kap. 10 § brottsbalken anges att den ska dömas som ”med uppsåt att gå främmande makt tillhanda, här i riket hemligen eller med användande av svikliga medel antingen bedriver verksamhet för anskaffande av uppgifter om annans personliga förhållande eller till dylik verksamhet lämnar medverkan som ej är allenast tillfällig”. Straffskalan för brottet är böter eller fängelse i högst ett år, eller vid grovt brott fängelse i mellan sex månader och fyra år.

Bestämmelsen om olovlig underrättelseverksamhet har kritiserats för att vara svår att tillämpa på den särskilda form av spionage som flyktingspionaget utgår. Problematiskt är kravet på att underrättelseinhämtningen måste ske ”hemligen eller med användande av svikliga medel”. Därmed går inte bestämmelsen att tillämpa på den underrättelseverksamhet som bedrivs relativt öppet, även om den får förödande följder för de personer som kartläggs av främmande makt.

Beskrivningen av vad som omfattas av kriminaliseringen är oförändrad från den gamla strafflagen, som ersattes av brottsbalken 1965, är inte anpassad till dagens spioneriverksamhet och ger över huvud taget ett mycket ålderdomligt intryck. Som exempel på vad som menas med ”hemligen” anges i lagtextens förarbeten att verksamheten ska ha bedrivits ”under iakttagande av särskilda försiktighetsmått såsom att underrättelser överbringats nattetid på avtalad mötesplats eller genom telefonsamtal från telefonkiosk eller i brev med chifferskrift eller med anlitande av särskilda täckadresser”. ”Det låter lite

Fel! Okänt namn på

Ture Sventon för mig”, är det talande omdömet av chefsåklagare Tomas Lindstrand, som själv handlagt ärenden om misstänkt flyktingspionage och som förordat en anpassning av lagen till dagens verklighet (Göteborgs-Posten 7 november 2003).

Säkerhetspolisen arbetar i dag systematiskt med frågor om flyktingspionage. Det är dock angeläget att öka ambitionerna genom ökad kunskapsinhämtning, samordning av rättsväsendets olika aktiviteter och förbättrad internationell samverkan.

Det är också nödvändigt att göra en översyn av den föråldrade bestämmelsen om olovlig underrättelseverksamhet. I samband med denna översyn bör det vidare övervägas en höjning av straffsatserna för den allvarliga form av brottslighet som flyktingspionage utgör.

Stockholm den 30 september 2005

Martin Andreasson (fp)